

İLKÖĞRETİM ÜÇÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ MASALLARIN NİTELİK VE NİCELİK OLARAK YETERLİLİĞİ

Ali Fuat ARICI*

Özet: Yapılan bu araştırmayla, ilköğretim okullarının üçüncü sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki masal türü yazıların nitelik ve nicelik olarak yeterlilik düzeyleri incelenmiştir. Bu amaçla Erzurum ili merkez ilçede bulunan altı ilköğretim okulu örneklem olarak seçilerek bu okullardaki öğretmen ve öğrencilere anketler uygulanmış ve alınan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler : Türkçe Eğitimi, Türkçe ders kitabı, masal.

I. Giriş

İnsanın sahip olduğu en önemli ayrıcalıklardan birisi olan söz, gücünü ortaya koyabilmek için sürekli bir gelişim içinde olmuş ve çeşitli ifade vasıtaları geliştirmiştir. Sözü getirdiği sanatsal ifade araçlarının ilk ve en önemli türlerinden birisi masaldır. Masallar zaman içerisinde insanlığın hayal ve özelemlerinin dile getirildiği sözlü edebiyat türü olarak bugün bir hatıra defteri gibi geçmiş aydınlatmaktadır. Masallar hem eski zamanların dinini ve bunların nasıl olduklarını, hem de geçmiş zamanlarda yaşayanların edebiyatının yargılarını yazılmış tarihlerinden fazla anlatır. Masal dediğimiz şey, her milletin dönen aynasıdır. Bu aynaya bakacak olursak , hem eskilerin ibadetlerini, hem eski zamanlarımızın ahlâkını da görmüş oluruz. (Kunos, 1978, s.113)

Masalların insanlar için iki önemli fonksiyonu vardır. Bunların ilki eğlendirmek, ikincisi eğitmektir. Bu iki işlevin dışında yukarıda bahsedildiği üzere masalların tarihe kaynaklık etmek gibi bir diğer fonksiyonu da vardır.

Masallar en büyük etkisini çocuklar ve fakir insanlar üzerinde göstermiştir. Çağlar boyu ezilen, horlanan insanlar masallarla feraha ermişler, gerçekte olmasa bile, hayalde çözüme ulaşmışlar, morallerini yükseltmişler, öfkelerini, kinlerini yatıştırmışlardır.(Demiray, 1986, s.11)

Çocukluk çağının uzun ve bitmeyen hikâyesi masaldır. Masal, çocuğun yaşadığı karmaşayı çözen, tılsımlı bir anahtardır. Rüya ile hayallerin yoğurduğu masal çocuk için daha çok olaylar yumağıdır. Çocuk masalda kendini bulur. Masalla kolayca özdeşleşir.

Masalı yaşar. Masal kahramanlarını kendine yakın hisseder. Kendisini masala katmaktan hoşlanır. (Şirin, 1994, ss.113-115)

Masalların çocuk eğitiminde önemli bir yere sahip olduğu, okuma, dinleme eğitimlerini gerçekleştirdiği; onları iyiye, güzele, doğru davranışlara, hoşgörüyeye yönlendirdiği düşünülmektedir. Çocuğa anadilinin, bir işçinin

* Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

elindeki alet gibi nasıl kullanıldığı ilk öğretene, ona bu dilin türlü hünerlerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini aşıl原因an masaldır.(Boratav, 1958, ss.14-15)

Geleneğin kuşaktan kuşağa taşınmasında masalın önemli bir yeri vardır. Çocuğa en yakın türün masal olduğu düşünülürse geleneğin devamı üzerinde masalın rolü daha iyi anlaşılmiş olur.

Masalların söyleyişindeki kolaylık ve eğlendiricilik çocuğun dil gelişiminde önemli bir etkidir. Türkçe derslerinin zevkli ve eğlenceli geçmesi ancak bu tür materyallerle sağlanabilir. Masal tekerlemeleri dil öğretimini keyifli hâle getirmekte, çocukların dinleme becerilerinin gelişmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.

Çocuk eğitiminde son derece gerekli ve önemli olan masalların nitelik ve nicelik olarak yeterli olması gerekmektedir. Bu çalışmada ilköğretim üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan masal türü metinlerin nitelik ve nicelik bakımından yeterli olup olmadıkları araştırılmıştır.

II. Yöntem

A. Problem Cümlesi

İlköğretim üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarındaki masalların nitelik ve nicelik olarak yeterlilik düzeyleri nedir?

B. Alt Problemler

Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre :

1. İlköğretim üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarındaki masallar nitelik olarak yeterli midir?
2. İlköğretim üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarındaki masallar nicelik olarak yeterli midir?

C. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, Erzurum ili merkez ilçedeki Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmî ilköğretim okullarından MEB devlet kitaplarıyla eğitim yapan ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Örneklemi ise Erzurum ili merkez ilçedeki altı ilköğretim okulundaki üçüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin etkisi de ele alınmış, merkez ilçedeki bu okullar buna bağlı olarak seçilmiştir.

Seçilen okullardan Kültür Kurumu ve Sabancı ilköğretim okulları üst sosyo-ekonomik düzey, 70. Yıl ve Ahmet Yesevi ilköğretim okulları orta sosyo-ekonomik düzey, Şehit Asteğmen Kadir Kılıcı ve Kâzım Yurdalan ilköğretim okulları da alt sosyo-ekonomik düzey olarak belirlenmiştir.

D. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Anket formları araştırmacının kendisi tarafından dağıtılıp ayrı ayrı toplanmış, herhangi bir karışıklığın olmamasına dikkat edilmiştir. Öğretmen ve

öğrenciler tarafından cevaplanan anketlerin kontrolleri yapılmış, sistemli bir şekilde kodlanarak bilgisayar ortamında “SPSS” adlı istatistik programı kullanılarak anketler değerlendirilmiştir.

III. Bulgular ve Yorumlar

İlköğretim okullarının üçüncü sınıflarında okutulan Türkçe ders kitaplarında masal türünde 3 adet eser bulunmaktadır. Bu eserlerden ikisi La Fontaine’in; biri de Ezop’undur. La Fontaine’inkiler okuma parçası olarak alınmış; Ezop’unki ise değerlendirme bölümüne alıştırılmalar için alınmıştır.

A. Masalların Niteliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 1 : Görüşüne Başvurulan Öğretmenlerin “ Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallar Nitelik Olarak Yeterli midir ?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	F	%
Evet	7	28
Kısmen	9	36
Az	7	28
Hayır	2	8
Toplam	25	100

Öğretmenlerin, “Türkçe ders kitaplarındaki masallar nitelik olarak yeterli midir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, % 28 evet, % 36 kısmen, % 28 az ve % 8 hayır cevaplarını verdikleri saptanmıştır.

Buna göre, öğretmen örneklem grubunun çoğunluğu (% 64) masalları nitelik olarak yeterli bulurken; diğerleri de (% 36) yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 1).

Araştırmada ortaya konan görüş, belli bir grubun yeterli bulmamasına rağmen; diğer grubun yeterli bulması şeklinde sonuçlandırılmıştır.

Çizelge 2 : Örnekleme Giren Öğrencilerin “ Okuduğunuz Masallar Sizin Hoşgörü ve Yardımseverlik Duygularınızı Geliştiriyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	49	6	1	-	56
		87,5	10,7	1,8	-	37,3
Orta	f	52	5	-	3	60
		86,7	8,3	-	5	40
Alt	f	30	1	1	2	34
		88,3	2,9	2,9	5,9	22,7
Toplam	f	131	12	2	5	150
		87,3	8	1,3	3,4	100

$X^2 : 6,193$ $sd : 6$ $P > 0,05$

“Okuduğunuz masallar sizin hoşgörü ve yardımseverlik duygularınızı geliştiriyor mu?” sorusuna üst SED’ e sahip öğrenciler % 87,5 evet, % 10,7 kısmen, % 1,8 az; orta SED’ e sahip öğrenciler % 86,7 evet, % 8,3 kısmen, % 5 hayır; alt SED’ e sahip öğrenciler % 88,3 evet, % 2,9 kısmen, % 2,9 az ve % 5,9 hayır oranlarında cevap vermişlerdir.

Sosyo-ekonomik düzeylerin anlamlı bir fark ($P > 0,05$) oluşturmadığı bir soruda görüşüne başvurulmuş öğrencilerin tamamına yakını (ortalama % 95) okudukları masalların hoşgörü ve yardımseverlik duygularını geliştirdiği yönünde fikir beyan etmişlerdir (Çizelge 2).

Masallarda; Çocuğa iyimserlik aşılanır, çocuklar neşelendirilir, tabiat güzellikleri ve iyi huylara çocukların dikkatleri çekilir, onlara tabiat tanıtılır, insan, hayvan ve bitki sevgisi öğretilir, çocuğa gözlem alışkanlığı kazandırılır.(Kantarcıoğlu, 1991,s.38)

Sonuç olarak, örnekleme katılan öğrenciler, okudukları masalların hoşgörü ve yardımseverlik duygularına katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Çizelge 3 : Örnekleme Giren Öğrencilerin “ Okuduğunuz Masallar Arkadaşlık İlişkilerinizi Geliştiriyor mu?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	47	4	1	4	56
		83,9	7,1	1,8	7,1	37,3
Orta	f	53	1	4	2	60
		88,3	1,7	6,7	3,3	40
Alt	f	32	1	1	-	34
		94,2	2,9	2,9	-	22,7
Toplam	f	132	6	6	6	150
		88	4	4	4	100

$X^2 : 7,204$ $sd : 6$ $P > 0,05$

“Okuduğunuz masallar arkadaşlık ilişkilerinizi geliştiriyor mu?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde üst SED’ e sahip öğrencilerin % 83,9’ u evet, % 7,1’ i kısmen, % 1,8’ i az, % 7,1’ i hayır; orta SED’ e sahip öğrencilerin % 88,3’ ü evet, % 1,7’ si kısmen, % 6,7’ si az, % 3,3’ ü hayır; alt SED’ e sahip öğrencilerin % 99,2’ si evet, % 2,9’ u kısmen, % 2,9’ u az şeklinde cevap vermişlerdir.

Sosyo-ekonomik düzenin anlamlı bir fark ($P > 0,05$) teşkil etmediği bu soruda, alt SED’ in (% 97,1) diğerlerinden daha fazla olmak üzere (orta % 90, üst % 91) masalların arkadaşlık ilişkilerine katkıda bulunduğu yönünde görüş belirtilmiştir (Çizelge 3).

Örnekleme giren öğrenci grubu okudukları masalların arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiği yönünde fikir beyan etmişlerdir.

Çizelge 4 : Örnekleme Giren Öğretmenlerin “ Türkçe Ders Kitaplarındaki Masallar Nicelik Olarak Yeterli midir ?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Seçenek	f	%
Evet	8	34,8
Kısmen	6	26,1
Az	7	30,4
Hayır	2	8,7
Toplam	23	100

Öğretmenlerin cevapları incelendiğinde, %34,8 ‘i evet, % 26,1 ‘i kısmen, % 30,4’ü az ve % 8,7’si hayır şeklinde cevap vermişlerdir.

Bu durumda, örnekleme giren öğretmenlerin yaklaşık beşte üçü (% 60,9) kitaptaki masalları nicelik olarak yeterli bulurken; kalan beşte ikilik bölümü de (% 39,1) yeterli bulmamaktadır (Çizelge 4).

Araştırmada, görüşüne başvuru alan öğretmenlerden yarısından fazlası nicelik olarak masalları yeterli bulmuştur.

Çizelge 5 : Örnekleme Giren Öğrencilerin “ Kitabınızda Daha Çok Masal Olmasını İster miydiniz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

SED		Evet	Kısmen	Az	Hayır	Toplam
Üst	f	49	4	2	1	56
		87,5	7,1	3,6	1,8	37,6
Orta	f	53	2	2	2	59
		89,8	3,4	3,4	3,4	39,6
Alt	f	33	-	-	1	34
		97,1	-	-	2,9	22,8
Toplam	f	135	6	4	4	149
		90,6	4	2,7	2,7	100

$X^2 : 4,471$ $sd : 6$ $P > 0,05$

“Kitabınızda daha çok masal olmasını ister miydiniz?” sorusuna üst SED öğrencilerin % 87,5’i evet, % 7,1’i kısmen, % 3,6’sı az, % 1,8 ‘i hayır; orta SED’dekilerin % 89,8’i evet, % 3,4’ü kısmen, % 3,4’ü az, % 3,4’ü hayır; alt SED’dekilerinse % 97,1’i evet, % 2,9’unun hayır şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Değişik sosyo-ekonomik çevrelerden gelen öğrencilerin kitaplarında daha çok masal olmalarını istemelerine ilişkin durumları arasında ($P > 0,05$) düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre sosyo-ekonomik düzey öğrencilerin ders kitaplarında daha fazla masal istemelerini etkilememektedir (Çizelge 5).

Örnekleme giren öğrenci örneklem grubunun tamamına yakını (ortalama % 95) kitaptaki masaları nicelik (sayı) bakımından yetersiz bulmakta ve kitaplarında daha fazla masal olmasını istemektedirler.

IV. Değerlendirme

Öğretmenler, çoğunlukla kitaptaki masaları nitelik ve nicelik olarak yeterli bulmakta ve bu türün öğrenci eğitimine katkı sağladığı görüşünü savunmaktadırlar.

Kitaptaki masaların nitelikleriyle ilgili olarak, üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrenciler aynı görüşte birleşmişler ve masaların kendilerine hoşgörü ve yardımseverlik duyguları aşıladığı, ayrıca arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesinde onlara yardımcı olduğu görüşünü savunmuşlardır.

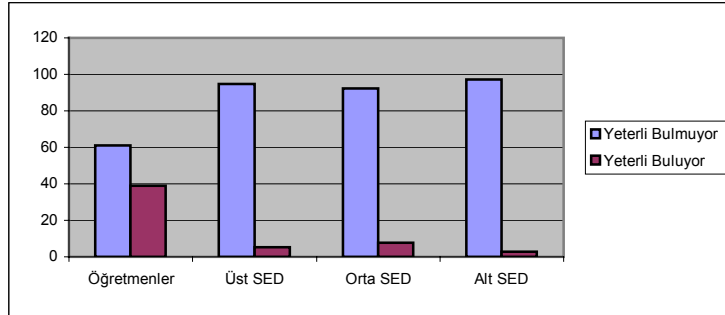
Öğrenciler, kitaptaki masaların nicelik (sayı) bakımından yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

V. Sonuç ve Öneriler

A. Sonuç

Masaların nitelikleriyle ilgili olarak sorulan soruya öğretmenler (% 67,9) “yeterli” şeklinde cevap vermişlerdir. Örnekleme katılan öğrenciler öğretmenlerin konuyla ilgili düşüncelerini % 98,2, % 95 ve % 91,2’lik oranlarla desteklemişlerdir.

Grafik 1 Masaların Nitelik Olarak Yeterli Olma Durumu

Türkçe kitaplarındaki masaların nicelik bakımından yeterli bulunup bulunmadığına ilişkin soruya, öğretmen örneklem grubu (% 60,9) “yeterli değil” cevabını vermektedirler. Öğrenci örneklem grubu ise bu soruyu üst

SED’de % 94.6, orta SED’de % 92.2, alt SED’de de % 97.1 oranlarında “yetersiz” bulmaktadırlar.

B. Öneriler

a. Yapılan bu çalışma gibi diğer türlerle de ilgili böyle çalışmalar yapılmalı, seçilecek metinlerin öğretmen ve öğrencilerin görüşleri ışığında, ihtiyaca göre olmasına dikkat edilmelidir.

b. Türkçe ders kitaplarında bulunan masal türü yazıların incelenmesi yapılarak, nitelik ve nicelik bakımından yeniden düzenlemeye gidilmelidir.

c. Türkçe kitaplarında yer alacak metinler öğrencilerin sosyolojik, psikolojik ve fiziksel seviyelerine uygun olmalıdır.

d. Kitapta bulunacak metinler, öğrencileri okumaya, yazmaya, konuşmaya ve dinlemeye özendirilmelidir. Yine bu metinler onlara doğayı, insanlığı ve yaşamı sevdirecek öğelerle dolu olmalıdır. Kısaca masallar dersin amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlamalıdır.

e. Öğretmenlerin, buldukları sosyo-ekonomik çevreyi dikkate alarak öğrencilerin ilgileri doğrultusunda MEB tarafından tavsiyeli masal türüyle ilgili diğer eserleri de öğrencilere okutması sağlanmalıdır.

e. Okul idareleri ve öğretmenler işbirliği yaparak öğrencilerin yararlanabileceği şekilde sınıf ve okul kitaplarını zenginleştirme yoluna gitmeli, öğrencileri okumaya yöneltecek çalışmalar yapmalıdırlar.

Abstract: With this research, the levels of proficiency of tale kind writing in Turkish lesson books that being taught in primary schools’ third classes had been examined as quality and quantity. With this purpose, six primary schools in Erzurum city center were chosen as sample and quastionnaires were applied to the teachers and stutends in these schools and the results were evaluated.

Key Words : Turkish Education, Turkish lesson’s book, tale.

Kaynakça

Boratav, P. Naili, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1997.

_____, **Zaman Zaman İçinde**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1958.

Demirel, Özcan, **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**, MEB Yayınları, İstanbul, 1999.

Elçin, Şükrü, **Halk Edebiyatına Giriş**, Kültür Bakanlığı Yay. Emet Matbaası, Ankara, 1981.

Ewing Ursula, (Çev .Prof. Dr. Zeki C.Arda), “Masal,Masal Araştırması ve Masal Derlemesi Üzerine”, **Milli Folklor Dergisi**, Sayı: 6.

Günay, Umay,”Masal”, **Türk Dünyası El Kitabı**, 3.Cilt, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 1992.

Kantarcioglu, Selçuk, **Eğitimde Masalın Yeri**, MEB Yayınevi, İstanbul, 1991.

- Kunos, Ignacz, **Türk Halk Edebiyatı**, Tercüman 1001 Temel Eser Serisi, Tercüman Yayınları, İstanbul, 1978.
- La Fontaine ,Jean de, (Çev. Sevgül Karasıbaşı), “Masalın; Efsane, Menkıbe, Mit, Fabl ve Fıkra gibi Türlerden Farkı” , **Milli Folklor Dergisi**, Sayı: 25.
- Rousseau, J. Jacque, (Çev. M. Baştürk, Y .Kızılcım), **Emile ya da Çocuk Eğitimi Üzerine** , Babil Yayınları, Erzurum, 2000.
- Seyidoğlu, Bilge, **Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar**, Baylan Matbaası, Ankara, 1975.
- Şirin, M. Ruhi, **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.
- Tezel, Naki, **Türk Masalları I-II**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997.
- Vural, Mehmet, **İlköğretim Okulu Programı**, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum, 1998.
- Yavuz, Helimoğlu Muhsine, **Masallar ve Eğitimsel İşlevleri**, Ürün Yayınları, Ankara, 1999.
- Yavuzer, Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994.